

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หอผู้ป่วยเป็นหน่วยงานระดับต้นของแผนกการพยาบาล และเป็นหน่วยงานที่สำคัญยิ่งในโรงพยาบาล เพราะนอกจากจะเป็นหน่วยงานที่ให้บริการด้านการรักษาพยาบาลแก่ผู้ป่วยโดยตรงแล้ว ยังเป็นที่ค้นคว้า วิจัยทางคลินิก เป็นสถานศึกษาของทีมสุขภาพอนามัย และเป็นที่ยอมรับปฏิบัติงานของบุคลากรทีมต่าง ๆ ทั้งที่จีน แอมเรทท์ และ คณะ (Jean Barrette and Others 1975 : 187-188) ได้สรุปกิจกรรมดังกล่าว ดังนี้

1. กิจกรรมด้านการรักษา ซึ่งมีแพทย์เป็นผู้อำนวยการรักษา ให้พยาบาลเป็นผู้นำแผนการรักษาไปมอบหมายให้แก่มูลนิธิพยาบาลระดับต่าง ๆ เพื่อนำไปปฏิบัติที่หอผู้ป่วย
2. กิจกรรมด้านการพยาบาล มีบุคลากรด้านการพยาบาลหลายระดับให้ความร่วมมือกัน เช่น พยาบาล, ผู้ช่วยพยาบาล, พนักงานผู้ช่วย, นักศึกษาพยาบาล คอยดูแลผู้ป่วยให้เกิดความสุสุขสบาย ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม
3. กิจกรรมด้านการบริหารการพยาบาล ได้แก่ การวางแผนการพยาบาล การวางกำหนดการต่าง ๆ ของการให้การพยาบาล การมอบหมายงาน การสอน และการนิเทศงาน และการประเมินผลการพยาบาล โดยมีผู้ปฏิบัติ ได้แก่ พยาบาลวิชาชีพทุกระดับ ตั้งแต่ หัวหน้าทีม (Team Leader) หัวหน้าเวร (Incharge Nurse) และหัวหน้าหอผู้ป่วย (Head Nurse)
4. กิจกรรมอื่น ๆ เช่น งานธุรการ งานแม่บ้าน การติดต่อกับประสานงานทั้งภายในและภายนอกหอผู้ป่วย

กิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินอยู่ในหอผู้ป่วยนี้ ผู้รับผิดชอบสูงสุด ก็คือ หัวหน้าหอผู้ป่วย (Julia Kriegel 1968 : 11) ดังนั้น หัวหน้าหอผู้ป่วยจึง

ทองเป็นผู้ที่เผชิญกับปัญหาอันมีประการของหน่วยงาน กล่าวคือ หัวหน้าหอผู้ป่วยเปรียบเสมือนผู้ถือหางเสือเรือ และเป็นบุคคลสำคัญ (Key Person) ในการบริหารงาน

หน้าที่ความรับผิดชอบของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยในทัศนะของนักการศึกษา วิชาสหพยาบาลนั้น มีผู้เขียนไว้มากมาย อาทิ

ทอรา ครอน (Thora Kron 1966 : 81, 156) กล่าวว่า หัวหน้าหอผู้ป่วย เป็นผู้รับผิดชอบทุกสิ่งที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน ทำหน้าที่ในการวินิจฉัยสั่งการ ชี้แนะ นิเทศงาน และประเมินผลงาน ตลอดจนรับผิดชอบในการประสานงานกับบุคคลแผนกต่าง ๆ ในโรงพยาบาล

คาโรลีน แชมเบอร์ คลาร์ค และ คาโรล เชีย (Carolyn Chamber Clark and Carole A. Shea 1979 : 157-167) กล่าวว่า หัวหน้าหอผู้ป่วยมีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการพยาบาล และการบริหารงานในหอผู้ป่วย ต้องมีความรับผิดชอบในการตัดสินใจ วินิจฉัยสั่งการ ถ้าหัวหน้าหอผู้ป่วยมีการบริหารงานที่ดี มีการตัดสินใจที่ดี และมีการติดต่อสื่อสารที่ดี สามารถทำให้เกิดผลสะท้อนต่อโรงพยาบาล คือ ทำให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่เกิดความยุ่งเหยิง เกิดบรรยากาศที่สนับสนุนความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพ

จากที่กล่าวข้างต้น จึงชี้ให้เห็นชัดเจนนถึงความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องมีพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย ผู้ซึ่งจะต้องปฏิบัติงานและบริหารงาน โดยการวางรูปแบบที่ดี มีการตัดสินใจดีและเหมาะสม เพราะเหตุว่า "การตัดสินใจสั่งการ คือ หัวใจสำคัญของผู้บริหารในการส่งเสริมให้มีการปฏิบัติงานต่าง ๆ ในองค์กร" (สวัสดี สุคนธรังษี 2515 : คำนำ) เช่นเดียวกับที่ เฮอเบอร์ท เอ ซีมอน (Herbert A. Simon 1976 : 8) กล่าวว่า กระบวนการบริหารก็คือ กระบวนการตัดสินใจ

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การตัดสินใจ (Making Decision) และการสั่งการหรือสั่งงาน (Giving Order) ก็คือ กระบวนการในการบริหารองค์กร

ในที่นี้ก็คือหอผู้ป่วยนั่นเอง เพราะทั้งการตัดสินใจ และสั่งการ เป็นกระบวนการปฏิบัติที่เกิดขึ้นจากการตกลงใจและสั่งการเพื่อให้มีการปฏิบัติงาน จึงเห็นได้ว่าการตัดสินใจ เป็นจุดเริ่มต้นของความสำเร็จหรือล้มเหลวของสถาบัน

ในตำแหน่งหัวหน้าหอผู้ป่วยนั้น สามารถกล่าวได้ว่าเป็นผู้นำของหน่วยงาน อยู่ในฐานะที่จะใช้อิทธิพลหรืออำนาจ ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความร่วมมือประสานกัน ทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ (ทวิช แปลงวิทยา 2522 : 394-395) ดังนั้น ถ้าหัวหน้าหอผู้ป่วยได้มีการพัฒนาความสามารถในการตัดสินใจสั่งการในการปฏิบัติงานด้วยแล้ว จะยิ่งเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหน่วยงานยิ่งขึ้น

ควมสำคัญของตำแหน่งหัวหน้าหอผู้ป่วย ซึ่งแต่เดิมมักได้รับการคัดเลือกจากความอาวุโสในการปฏิบัติงาน จนมิได้มีการคำนึงถึงความสามารถในการบริหารงานเท่าใดนัก ในระยะแรก หัวหน้าหอผู้ป่วยมักตัดสินใจโดยการลองผิดลองถูก ซึ่งอาจจะยังผลเสียให้กับการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาถึงความสามารถในการตัดสินใจสั่งการในการปฏิบัติภารกิจของหัวหน้าหอผู้ป่วย ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการตัดสินใจสั่งการของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งหัวหน้าหอผู้ป่วยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และควมสภาวะการปฏิบัติงานจริงของหัวหน้าหอผู้ป่วย แม้ว่า ระบบการปฏิบัติงาน สิ่งแวดล้อม และสถานภาพทางการพยาบาล จะแตกต่างกันบ้างตามประเภทของโรงพยาบาลและสังกัด แต่หัวหน้าหอผู้ป่วยก็ยังคงปฏิบัติงานในแนวทางของบทบาท และหน้าที่ความรับผิดชอบที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษากับหัวหน้าหอผู้ป่วยที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลของรัฐบาล เขตกรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความสามารถในการตัดสินใจสั่งการของหัวหน้าหอผู้ป่วยในภารกิจ 3 ด้าน คือ ด้านการพยาบาล ด้านการบริหาร และด้านวิชาการ
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการตัดสินใจสั่งการของหัวหน้าหอผู้ป่วย ที่มีภูมิหลังต่างกัน 4 ด้าน ทั้งนี้คือ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง

วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การเข้ารับการอบรมด้านการบริหาร และการศึกษา
 ควบคู่กันเอง เกี่ยวกับการตัดสินใจสั่งการ

ปัญหาในการวิจัย

1. ระบุความสามารถในการตัดสินใจสั่งการของหัวหน้าหน่วยย่อยเป็น
 อย่างไร
2. หัวหน้าหน่วยย่อยที่มีระยะเวลาการดำรงตำแหน่งต่างกัน มีระบุความ
 สามารถในการตัดสินใจสั่งการ แตกต่างกันหรือไม่
3. หัวหน้าหน่วยย่อยที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความสามารถในการตัดสินใจ
 สั่งการ แตกต่างกันหรือไม่
4. หัวหน้าหน่วยย่อยที่มีประสบการณ์การเข้ารับการอบรมด้านการบริหาร
 และศึกษาค้นคว้าเองเกี่ยวกับการตัดสินใจสั่งการต่างกัน มีความสามารถในการ
 ตัดสินใจสั่งการแตกต่างกันหรือไม่

สมมติฐานของการวิจัย

1. ระบุความสามารถในการตัดสินใจสั่งการของหัวหน้าหน่วยย่อย อยู่ใน
 ระดับสูง
2. หัวหน้าหน่วยย่อยที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งหัวหน้าหน่วยย่อย
 ต่างกัน มีความสามารถในการตัดสินใจแตกต่างกัน
3. หัวหน้าหน่วยย่อยที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความสามารถในการตัดสินใจ
 สั่งการแตกต่างกัน
4. หัวหน้าหน่วยย่อยที่มีประสบการณ์การเข้ารับการอบรม ด้านบริหารและ
 ศึกษาด้วยตัวเองเกี่ยวกับการตัดสินใจสั่งการต่างกัน มีความสามารถในการตัดสินใจ
 สั่งการแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ความสามารถในการตัดสินใจสั่งการมุ่งศึกษาเฉพาะความสามารถในการตัดสินใจสั่งการด้านการพยาบาล การบริหารหอผู้ป่วย และด้านวิชาการ

ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย

1. หัวหน้าหอผู้ป่วยทุกคนตอบแบบสอบถามความสามารถเดิมที่
2. แบบสอบวัดความสามารถของหัวหน้าหอผู้ป่วย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถวัดความสามารถในการตัดสินใจสั่งการ ด้านการพยาบาล ด้านการบริหารหอผู้ป่วย และด้านวิชาการ ได้ตามความเป็นจริง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลของการวิจัยจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงการตัดสินใจสั่งการของหัวหน้าหอผู้ป่วยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
2. เป็นแนวทางในการจัดการฝึกอบรมพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยในโรงพยาบาลต่าง ๆ เพื่อให้เป็นผู้บริหารงานที่มีความสามารถ
3. เป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรของผู้บริหารระดับสูงในโอกาสต่อไป

ความจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากความจำกัดในค่าเวลา และภาระกิจ ของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงไม่สามารถรองรับแบบสอบถามคืนที่จำเป็นต้องให้ระยะเวลาในการตอบแบบสอบถาม ประมาณ 2-4 สัปดาห์

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. การตัดสินใจสั่งการ หมายถึง ความสามารถในการกำหนดทางเลือกที่ดีที่สุด ในหลาย ๆ ทางของหัวหน้าหอผู้ป่วย โดยใช้กระบวนการตัดสินใจสั่งการในการปฏิบัติภารกิจ ทั้ง 3 ด้าน คือ

1.1 งานพยาบาล (Nursing Care) หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการพยาบาล งานสุขภาพอนามัยแก่ผู้ป่วย ครอบครัวและชุมชน โดยตรง รวมทั้งการป้องกันโรค และการฟื้นฟูสุขภาพด้วย

1.2 งานการบริหาร (Nursing Administration) หมายถึง กิจกรรมในด้านการบริหารหอผู้ป่วย การบริหารงานบุคลากรประจำหอผู้ป่วย และการประสานงานกิจกรรมภายใน ภายนอกหอผู้ป่วย

1.3 งานวิชาการ (Nursing Education) หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการพยาบาลต่าง ๆ แก่เจ้าหน้าที่พยาบาล นักศึกษาพยาบาล ซึ่งรวมถึงการวิจัย ค้นคว้าทางการแพทย์ และการพยาบาล

2. หัวหน้าหอผู้ป่วย หมายถึง พยาบาลวิชาชีพที่ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารในหอผู้ป่วย และรับผิดชอบในการให้การพยาบาลกับผู้ป่วยที่รับไว้ในหอผู้ป่วย ยกเว้นพยาบาลหัวหน้าห้องคลอด ห้องผ่าตัด และห้องตรวจผู้ป่วยนอก

3. ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง หมายถึง ช่วงเวลาที่พยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยดำรงตำแหน่งหัวหน้าหอผู้ป่วย แบ่งเป็น 3 ช่วง คือ 1-5 ปี มากกว่า 5 ปี แต่ไม่เกิน 10 ปี และ 10 ปีขึ้นไป

4. วุฒิการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาชั้นสูงสุดที่หัวหน้าหอผู้ป่วยสำเร็จการศึกษา แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี และระดับปริญญาตรี และสูงกว่า

5. ประสบการณ์การเข้ารับการอบรม หมายถึง การที่หัวหน้าหอผู้ป่วยเคยและไม่เคยเข้ารับการอบรมด้านการบริหาร และ/หรือ การตัดสินใจสั่งการ

6. การศึกษาด้วยตนเอง หมายถึง การที่หัวหน้าหอผู้ป่วยเคยและไม่เคยศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเกี่ยวกับการตัดสินใจสั่งการ